

FOTO: UPVISION

Duša piští po Litomyšli

Je to mesto neobyčajne kultúrne a kúpeľné... ale vodu tam nikto nepije – týmito slovami opisuje Litomyšl v Krvavom románe spisovateľ a maliar Josef Váchal. Nečudo, že **Litomyšl sa dnes prezentuje ako prvé české kúpele ducha**. Do rodiska Bedřicha Smetanu prúdia milovníci hudby aj architektúry. Litomyšl je totiž mesto historické aj moderné zároveň.

Katarína Sedláková ksedlakova@pravda.sk

Pôvabné desaťtisícové mestečko vo východných Čechách naozaj funguje ako miesto, kde je možné obnoviť duševnú silu. Presne ako tvrdia domáci, na liečbu je ideálna návšteva galérií, prehliadka historických pamätihodností a objektov súčasnej architektúry. Spoznávať Litomyšl možno začať napríklad na námestí pomenovanom po asi najznámejšom miestnom rodákovi - Bedřichovi Smetanovi. Smetanovo námestie dlhé 500 metrov je srdcom mesta a patrí k najdlhším v Európe! Vzniklo pozdĺž stredovekej cesty medzi hradným návrším a riečkou Loučná. Domy sú tam postavené na úzkych gotických parcelách, no postupne získali neskorobarokovú či klasicistickú podobu. Domy majú čarovné podlubia, ktorým tu hovoria podsíně - za dažďa možno vďaka nim prejsť námestie suchou nohou.

Namaluj čertov na stenu

Alebo možno začať z celkom iného konca a na ulici Terezy Novákovéj najskôr vstúpiť do

domčeka s tajným názvom Portmoneum. Je to maličké, no o to pôsobivejšie múzeum maliara, grafika, sochára a spisovateľa Josefa Váchala. Ten domček v rokoch 1920 - 1924 vyzdobil pre svojho priateľa Josefa Portmana, úradníka, milovníka umenia a amatérskeho knižtlačiaru.

Dve miestnosti domčeka majú všetky steny aj strop pomalované postavkami diablov, zlých škriatkov a duchov v sýtych farbách, ktoré sa prelínajú s klasickými kresťanskými motívmi a odkazmi na hinduizmus a iné orientálne náuky. Váchal priateľovi vyrezal a fantasticky pomaloval aj originálny nábytok - skrine, posteľ, čertovské truhlice. Sprievodca v múzeu dodá, že keď boli Portmanove deti choré, zamkol ich do miestnosti pomalovanej čertami, aby nešírili nákazu. Aké desivé to pri svetle sliepňajúcich sviečok pre deti muselo byť! Dost dešivo tie dve miestnosti pôsobia aj za svetla, ale zároveň nás to fascinuje. Nečudo, že dom je dnes unikátnou európskou pamiatkou. Komu by Váchala bolo málo, môže sa vybrať do Uličky Josefa Váchala, kde sídli knižkupectvo,

nakladateľstvo a penzión Paseka. Práve jej mu vďačíme za záchranu nevidaného a dnes mimoriadne ceneného Váchalovho diela. Fasádu domu od roku 1998 zdobia sgrafítá na motívy Váchalovho *Krvavého románu*, ktoré vytvorili študenti Inštitútu reštaurovania a konzervačných techník v Litomyšli.

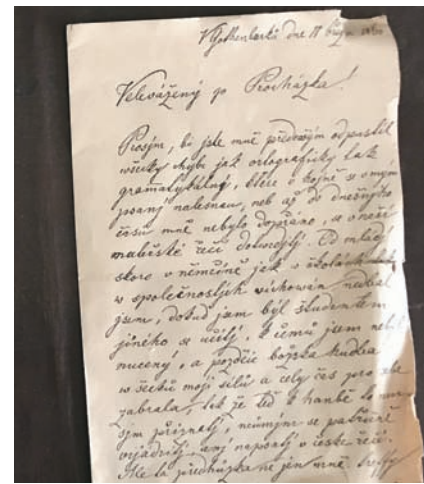
8 000 sgrafít, každé iné

A keď už sme pri sgrafitách, tie najkrajšie možno vidieť na nádhernom renesančnom zámku, ktorý je od roku 1999 aj s celým areálom zapísaný v zozname svetového dedičstva UNESCO. Sgrafitá zdobia všetky fasády zámku vrátane komínov. Je tu vyše osemtisíc listových sgrafít, z ktorých každé je iné. Na severnej stene sú figurálne sgrafitá s bojovými scénami.

Zámok dal vybudovať v 16. storočí Vratislav z Pernštejna, poslednými majiteľmi, ktorí v zámku bývali, boli Valdštejnovci. Prehliadka zámku je zážitok. Začína sa v unikátnom zámokom divadle z roku 1797, ktoré je dnes európsky významnou pamiatkou, pretože sa zachovali už len tri ďalšie pôvodné divadielka

Pracovný stôl Bedřicha Smetanu.

V rukopise Smetanu sa objavia gramatické chyby.

tohto typu. Potom obdivujeme nádvorie s dvoma poschodiami arkád, kde sa od polovice júna do 7. júla koná hudobný festival *Smetanova Litomyšl* (kým v češtine je Litomyšl ženského rodu, v slovenčine mužského). Aj my večer navštívime trojhodinové predstavenie opery *Dalibor*, kde hlavnú rolu spieva Peter Berger a kráľa momentálne azda najpopulárnejší český basbarytonista Adam Plachetka.

Miestne predstavenia festivalu *Smetanova Litomyšl* opisujú ako bezkonkurenčné a práve tam vraj návštevník zažije pravé kúpele pre dušu. Teraz však prechádzame nádhernými interiéromi zámku, kde sa práve koná výstava o dobovom obliekaní - v knižnici sú vystavené korzety, v jedálni kroje, inde honosné róby. A ďalšie umelecké poklady sa skrývajú v podzemí.

Pozrite sa na Zoubeka

V rozsiahlych a vzdušných pivniciach, ktoré si vraj pamätajú ešte hrad Kostkov z Postupíc - ten stál na mieste ešte pred zámkom - je početná zbierka diel sochára Olbrama Zoubka. Práve toho, ktorý sňal upálenému Palachovi posmrtnú masku. Zoubek spolu s ďalšími vynikajúcimi výtvarníkmi Stanislavom Podhrázkým, Václavom Boštikom a Zdeňkom Palcom v období totality, keď nemohol voľne tvoriť a vystavovať, reštauroval sgrafitovú výzdobu litomyšlianskeho zámku. Práce trvali celých 13 sezón, počas ktorých sa tu Zoubek po druhýkrát oženil a stal sa tak polovičným Litomyšľanom. Veľkú zbierku sôch z rôznych tvorivých období preto →

Renesančný zámok s 8 000 listovými sgrafitami je hlavným magnetom Litomyšľa.

Smetanova Litomyšl je druhý najstarší hudobný festival v Česku. Koná sa na nádvoří zámku.

Originálny klavír, na ktorom hrával Bedřich Smetana v ich byte v zámokom pivovare.

V zámokom podzemí vystavujú veľkú kolekciu sôch Olbrama Zoubeka.

FOTO: PRAVDA, KATARINA SEDLAKOVA (3), LIBOR SVACEK/CZECH TOURISM (1), ARCHIV DESTINACE, SPOLOČNOSTI ČESKOMORAVSKÉ PIVOZIT (2)

K Srdcu pre Václava Havla z dvoch ton sviečok treba vyliezť po rebríku.

Fontána s plastikami Olbrama Zoubeka v Kláštorňých záhradách.

Pohľad na Srdce zhora.

Cenné Zámcké divadlo z roku 1797.

Moderná prístavba k Piaristickému kolégiu.

venoval „svoju“ mestu. Galéria v podzemí zámku tak získala náplň, ktorá sa skvele snúbí s pivničnými priestormi. K prehliadke návštevníkovi okrem audiosprievidcu, kde sám sochár rozpráva o svojich dielach, ponúknú aj pohár vína. Apropos, sám rodený Pražan Olbram Zoubek tvrdil, že z porovnania Prahy a Litomyšľa vychádza víťazne Litomyšľ: „Posúďte sami. Praha je dosť presne stokrát väčšia než Litomyšľ. Zišlo sa niekedy v Prahe sedemsto prezidentov? Má Praha sto zámckých areálov zapísaných v zozname UNESCO? Navštívilo Prahu sto španielskych kráľov? Preto mám rád Litomyšľ, mesto Smetanu, Jiráska, Boženy Němcovej a Dobromily Rettigovej. Je mi tu dobre.“ V apríli 1994 pozval vtedajší prezident Václav Havel šesť stredoeurópskych prezidentov na zámok Litomyšľ.

Smetanov byt v pivovare

Zoubkovu expozíciu v podzemí doplnilo v roku 2014 *Srdce pre Václava Havla*. Vytvorili ho Lukáš Gavlovský a Roman Švejda z vyše dvoch ton vosku zo sviečok, ktoré na rôznych miestach zapalovali ľudia na pamiatku Václava Havla po jeho úmrtí v decembri 2011.

Kto umenia stále nemá dosť, nech sa vyberie do Mestskej obrazárne na 2. poschodí zámku. Nájde tam výber špičkových diel napríklad Maxa Švabinského, Josefa Čapka, Emila Fillu, Josefa Váchala a ďalších. Alebo môže vyjsť von zo zámku do nádherných kláštorňých záhrad. Vo fontáne stojí päť plastik Olbrama Zoubeka, ktoré predstavujú jeho rodinu. Návštevníci môžu piknikovať na tráve, požiť si stolné hry alebo počúvať koncert. Alebo sa vybrať do zámckého pivovaru, kde je aj rodný

byt Bedřicha Smetanu. Keď sa tam 2. marca 1824 malý Bedříšek narodil, dal jeho otec František, sládek a nájomca pivovaru, na oslavu vyvaliť sud na nádvorie pre pivovarskú chasu. Ešte netušil, že zo syna vyrastie veľikán českej hudby. Bedřích už ako šesťročný prvýkrát vystúpil na hudobnej akadémii a začal komponovať jednoduché skladby. Z Litomyšľa sa rodina odsťahovala v roku 1831. V byte je nielen skutočný Bedřichov pracovný stôl s rukopismi, kde môžete objaviť aj pravopisné chyby, ale aj jeho originálny klavír.

A Litomyšľ má ešte nádherný Kostol Nájdenia sv. Kríža s Anjelskou vyhlídkou, odkiaľ vidieť zámok aj s pivovarom aj celé okolie. A parky, modernú architektúru, skvelé atrakcie pre deti v múzeách aj vonku. Naplánujte si na ňu aspoň tri dni. ■ © AUTORSKÉ PRAVA VYHRADENÉ

Na Portmoneum, domček Josefa Portmana, ktorý v rokoch 1920 - 1924 vymaľoval a originálnym nábytkom vybavil Josef Váchal, návštevník len tak nezabudne.